

MOBİLYA SEKTÖRÜNDE KOOPERATİFLEŞME ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME: KAYSERİ'DE KÜÇÜK SANAYİ SİTESİ ÖRNEĞİ

 Ercan SARIKAYA^a

 Abdurrahman KÖROĞLU^b

Özet

Kooperatif, kooperatifçilik, kooperatifleşme gibi kavramlar, son yıllarda Türkiye’de gerek ekonomi alanında gerekse toplumsal hayatta sık kullanılan kavramlar arasında yer almaktadır. Kooperatif kavramı, uzun zamandan beri ekonominin bazı sektörlerinde önemli bir yere sahiptir. Ancak yakın dönem ile birlikte bu olgunun, hem ekonomik hem de toplumsal bir gerçeklik olarak önemi artmaktadır. Ekonominin farklı sektörlerinde kooperatifleşmenin yaygınlaşması, hem üretim ve gelir artışı açısından hem de farklı gelir düzeylerine sahip olan geniş toplum katmanlarının ekonomik hayata aktif katılımlarının sağlanması açısından çok önemlidir. Türkiye, bu konuda hızlı bir ilerleme kaydetmektedir. Ekonomik ve toplumsal hayatın canlı olduğu şehirlerden biri olan Kayseri’de de kooperatifleşme konusunda somut olumlu örnekler rastlanmaktadır. Bu örneklerden biri de Erciyes Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi’dir. Yüzlerce ortağı ve katılımcısı ile bu kooperatif, önemli yatırımlara imza atmıştır. Söz konusu kooperatif, mobilya sektörü özelinde dikkate alınması gereken bir örnek oluşturmaktadır. Bu örneklerin çoğalması, ilgili alanda gerekli yasal boşlukların en kısa sürede giderilmesi, kooperatifleşmenin hem kamu hem de özel sektör tarafından desteklenmesi, yerel ve ulusal düzeyde ekonomik kalkınmaya büyük katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kooperatif, Mobilya, Ekonomi, Kayseri

AN ASSESSMENT ON COOPERATIVENESS IN THE FURNITURE INDUSTRY: THE CASE OF A SMALL INDUSTRIAL SITE IN KAYSERİ

Abstract

Concepts such as cooperatives, cooperatives and cooperatives are among the concepts that are frequently used both in the field of economy and in social life in Turkey in recent years. The concept of cooperative has long had an important place in some sectors of the economy. However, with the recent period, the importance of this phenomenon as both an economic and a social reality is increasing. The spread of cooperatives in different sectors of the economy is very important both in terms of production and income increase and in terms of ensuring the active participation of large strata of society with different income levels in economic life. Turkey is making rapid progress in this regard. In Kayseri, which is one of the cities where the economic and social life is lively, there are concrete positive examples of cooperatives. One of these examples is Erciyes Small Industrial Site Building Cooperative. With hundreds of partners and participants, this cooperative has made significant investments. The said cooperative constitutes an example that should be taken into account in the

^a Erciyes KSS Yönetim Kurulu Başkanı, ercansarikaya38@gmail.com

^b Muhasebe ve Finans Uzmanı, Tarım Kredi Kooperatifi, akoroglu@tarimkredi.org.tr

Makale Geliş Tarihi: 22.09.2021, Makale Kabul Tarihi: 05.10.2021

furniture sector. The proliferation of these examples, the elimination of the necessary legal gaps in the relevant field as soon as possible, the support of cooperatives by both the public and private sectors will contribute greatly to economic development at local and national level.

Keywords: Cooperative, Furniture, Economy, Kayseri

Giriş

Kooperatif kelimesi Latince “Cooperatio” kelimesinden türetilerek işbirliği yapmayı ifade etmektedir. Hem hukuksal hem de ekonomik anlamda pek çok tanımı bulunan kooperatif kelimesinin sözcük anlamına bakıldığında temelde işbirliğini tanımlanmaktadır. Ekonomik anlamda ise “Kooperatif dağılımdan zarar görenlerin, bu zararı ortadan kaldırmak ve dağılımda bir denge yaratmak amacıyla, kendi istekleri üzerine birleşip meydana getirdikleri kollektif bir işletmedir.” Olarak tanımlanmaktadır (Mülâyim, 1992, s. 54).

Türkiye'nin çağdaşlaşmasına ve kalkınmasına büyük önem veren ulu önder Atatürk de, kooperatifçiliğin her alanda sevildiğini ancak sadece kredi ve satış amacıyla yararlanıldığını, kooperatifçiliğin geliştirilerek diğer konularda da yararlanılması gerektiğini belirtmiştir. Ekonomik konulara daha fazla odaklanması ile ilgili olarak şöyle bir öneride bulunmuştur: “Ticarete sâlim bir cereyan vermek için başka unsura istinat etmek zaruretindeyiz. Bu da ancak alım-satım kooperatifleri ile olabilir. Memleketi kooperatif şebekesinin ihata etmesi şayan-ı arzudur. Bu kooperatifler vücut buldukça dağınık bırakılmamalı, teşkilat altına alınmalıdır.”(Ökçün, 1981, s. 172-174). Cumhuriyetin ilân edilmesiyle birlikte her alanda yapılan atılımlar gibi kooperatif harekette de hem hukuksal hem de düşünsel açıdan ilerleme görülmüştür. Kooperatif hareketin bir düşünce olarak yerleşmesinde Atatürk'ün önderliğinin ve hareketi örgütlemesinin rolü büyüktür (Taluğ, 1981,s.54). Kooperatifçilikle ilgili olarak, Cumhuriyetin ilânına kadar olan süreçte yasal olarak bazı düzen ve değişikliklere yönelik çabalar mevcuttur. Kooperatif Şirketler Kanun Layihası 27 Eylül 1920 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi açılmadan hemen önce meclise sunulmuş ve 28 Aralık 1920 yılında da Genel Kurul'da tartışmaya açılmıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün de bu tasarıda Meclis başkanı olarak imzası bulunmaktadır. Fakat tam anlamıyla görüşülememesi nedeniyle yürürlüğe girememiştir (Bora, 1973, s. 8). Bu bağlamda kooperatif ve kooperatifçilik kavramı ancak son yıllarda Türkiye'de ve dünyada gelişmekte olan ekonomik olgulardan biri olmuştur. Kooperatif ya da kooperatifçilik, belirli sektörlerde veya belirli mesleklerde çalışan çok sayıda insanın, bir araya gelerek kendi aralarında resmi bir ortaklık kurmaları şeklinde tanımlanabilir. Kooperatifleşmede, bir amaç ve çıkar birliği, sermaye birikimi ve artırımı ile kazanç elde etme, ortak iş yapma hedefi vardır. Bu sayede, birbirini tanımayan çok sayıda işletme bir araya gelebilmekte, karşılıklı deneyimler paylaşılmakta, ortak yatırımlar sonucu kazanç artışı sağlanabilmektedir. Esnek bir yapısı olan kooperatiflerden isteyen üyeler ayrılma ya da yeni üyeler ortak olma hakkına sahip bulunmaktadır. Özellikle sabit geliri olan ve kendi kişisel imkânlarıyla yüksek kazanç elde etme olasılığı olmayan kişiler açısından, kooperatifler önemli ve uygulanabilir bir alternatif olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye gibi nüfusu fazla olan, ekonomik alanda sektörel dağılımın ve çalışan yoğunluğunun da fazla olduğu ülkelerde, çeşitli türde kooperatiflerin kurulması ve yaygınlaşması, sosyo-ekonomik gelişme ve dengenin sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır. Kooperatifleşmenin ekonomi alanında önemli bir boşluğu doldurduğu söylenebilir. Ekonominin farklı

sektörlerinde kooperatiflerin yaygınlaşması ve güçlenmesi, genel ekonomik göstergeler açısından da olumlu katkı sağlamaktadır.

Yaklaşık iki yıldan beri dünya genelinde yaşanmakta olan pandemi süreci, günlük hayatın hemen her alanını etkilemiştir. Ekonomi başta olmak üzere eğitimden sağlığa, bireysel hayattan toplumsal hayatın farklı yönlerine varıncaya kadar insanları ve toplumları ilgilendiren çok geniş bir yelpazede pandeminin etkileri açıkça görülmüştür. Salgın koşullarının ağır etkisi nedeniyle dünya ekonomisi en az % 30 oranında daraldı, birçok ülkede ihracat-ithalat dengesi bozulmuştur. Dünya genelinde 240 milyondan fazla insan işsiz kalmış, çok sayıda ülke salgının olumsuz etkilerini azaltabilmek amacıyla ek önlemler uygulamaya başlamıştır.

Türkiye ekonomisi de salgın sürecinden belirli oranda etkilenmiştir. Devletin aldığı ek önlemler, özel sektörün güçlü olması, ekonomik alanda kurumsal yapının sağlam olması, genç ve dinamik çalışan nüfusun fazlalığı gibi faktörlerin de etkisiyle Türkiye ekonomisi, iflas etme ya da darboğaza sürüklenme riskiyle karşılaşmamıştır. Özellikle alt ve orta gelir grubunda bulunan kalabalık kitleler açısından, kooperatiflerin varlığı önemli bir alternatif sağlamaktadır. Türk tarihinde ve kültüründe var olan ahilik, imece ve lonca gibi kavramlar, Türk ekonomi literatürünün kooperatif kavramına yabancı olmadığını göstermektedir. Kooperatifleşme adalet, demokratik sorumluluk, yardımlaşma ve dayanışma etrafında kurulmalıdır. Tüm bu değerlerin bir arada olduğu bir kooperatifçilik hareketi, sürdürülebilir kalkınmayı beraberinde getirerek ekonomik kriz zamanlarında kırılabilirliği ortadan kaldırmayı sağlar.

Bu vizyon doğrultusunda, Kayseri özelinde Kayseri Mobilyacılar ve Marangozlar Odası’nın öncü olmasıyla 2009 yılında kurulmuş olan “Erciyes Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi”, sektörün eksiklerini görerek bu alandaki kooperatifleşme konusunda önemli bir fonksiyon üstlenmektedir. Erciyes Küçük Sanayi Sitesi, Kayseri gibi tarih boyunca ticaret merkezi olan ve tarihi İpek Yolu üzerindeki konumundan hareketle, mobilya sektöründe 1000 kadar kooperatif ortağıyla birlikte modern kooperatifleşmenin örnek modelini sunmaktadır. Üretim ve üretilen ürünlerin ulusal ve uluslararası düzeyde pazarlanması konusunda, kendi bünyesinde yıl boyu faaliyet gösteren fuar satış mağazaları sayesinde, modern anlamda sürdürülebilir kooperatifleşmenin somut örneğini oluşturmaktadır.

Bu çalışmada ilk olarak Türkiye’de kooperatif ve kooperatifçiliğin gelişim süreciyle birlikte Türkiye özelinde kooperatif kavramının genel durumu irdelenecektir. Daha sonra Kayseri mobilya sektörü özelinde modern bir kooperatifleşme örneği olarak Erciyes Küçük Sanayi Sitesi örneği ve bu kooperatifin bir yatırımı olan KumsMall AVM incelenecektir. Son olarak ise konuyla ilgili veriler yorumlanarak, sonuç ve öneriler sunulacaktır.

1. TÜRKİYE’DE KOOPERATİFÇİLİK

Kooperatif kelimesi Latince “Co” ve “Operative” kelimelerinin birleşmesiyle oluşmuştur. Kooperatif demek; birlikte çalışmak demektir. “Co” “birlikte” anlamına gelen ve “Operative” “çalışmak” anlamına gelen kelimelerden oluşmuştur. İngilizce Co-operation birlikte hareket etme, bir işi birlikte yapma veya işbirliği anlamına gelmektedir. Kooperatif; aynı amaca hizmet etmek için ortak ekonomik, sosyal, kültürel istek ve ihtiyaçlarını demokratik şekilde idare edilen bir kurum üzerinden karşılamak üzere bir araya gelen gönüllü insanların meydana getirdiği topluluktur (Kara, M. 2003, s.12).

Türk Dil Kurumu'na göre "Kooperatif, ortakların ihtiyaçlarını uygun şartlarda elde etmelerini sağlamak amacıyla kurulan ortaklıklardır" (Tdk. S.1359).

Türkiye'de kooperatifçilik ve benzer faaliyetlerin geçmişi çok eskilere dayandığından, kooperatifçilik anlamına gelen değişik kelimeler veya kavramlar kullanılmıştır. İlk zamanlarda, "yardımlaşma" anlamına gelen "teavün", "dayanışma" anlamına gelen "tesanüt" kelimeleri kullanılmıştır. Her ikisi de Arapça olan bu kelimelerin yerini daha sonraki yıllarda ortaklık, birlik, dayanışma, dernek ve imece gibi kelimeler almıştır. Cumhuriyetle birlikte Kooperatif kelimesi de bizim dilimize yerleşmiştir (Kara, 2016, s.12-13). Kooperatif; gönüllülük esasına dayalı aynı amacı gerçekleştirmek amacıyla demokratik yöntemlerle bir araya gelen kar amacı gütmeyen insanlardan oluşan teşekküllerdir.

Milletlerarası Kooperatifler Birliği (ICA) kooperatifçilik kavramına şöyle bir tanımlama getirmektedir; "Ortak ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını ve isteklerini karşılamak amacıyla gönüllü olarak bir araya gelmiş kişilerin oluşturdukları özerk yapılar ile ortak olarak sahiplendikleri ve demokratik şekilde yönettikleri işletmelerdir (Uluslararası Kooperatifler Birliği, Erişim Tarihi: 01.09.2021).

Türkiye ise kooperatifçiliği 05.10.1969 tarihli resmi gazetede yayınlanan 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu'nun birinci maddesine göre şu şekilde tanımlamaktadır; "Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortakların belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara kooperatif denir" (1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu 1. Madde, (1969), T.C. Resmi Gazete, 13195, 10.05.1969).

Türkiye'de kooperatifçilik faaliyetleri aslında çok eski yıllara dayanmaktadır. Türk toplumunda geçmişten bu yana var olan imece kültürü ile kooperatifçiliğin karşılıklı yardımlaşma, dayanışma ve özveri gibi özellikleri benzerlik göstermektedir. Bu sebeple, imecenin teşkilatlanmamış kooperatifçilik olduğu söylenebilir. Kooperatifçiliğin bir başka benzeri ise, Anadolu Selçukluları devrinde olan Ahi Birlikleridir. Bu birlikler, sanatkâr ve esnafların ortaya çıkardıkları kuruluşlarıdır. Ahilik sisteminde bulunan, istihdam sağlanması, mesleki eğitimler verilmesi, yüksek gelir farklılıklarının önüne geçilmesi, hem üreticinin hem tüketicinin korunması gibi özelliklerin kooperatifçilikle benzerliği olduğu görülmektedir. Sonraki yıllarda Ahi Birlikleri loncalara dönüşmeye başlamış ve 19. yüzyılda da çöküşe geçmiştir. Türkiye'de çağdaş kooperatifçiliğin doğuşu da bu loncaların çöküş dönemine denk gelmektedir. 1863 yılında Mithat Paşa tarafından Pirot kasabasında "Memleket Sandığı" adı verilen ilk tarım kredi organizasyonu kurulması ise çağdaş kooperatifçiliğin başlangıcı olmuştur (Hazar, 1990, s.367-368; Rehber, 2011, s.49).

Memleket Sandıklarının kurulmasındaki amaç, çiftçilere kredi sağlamak, halkı tefeciden kurtarmak, teşkilatlandırmak ve köylünün ürününü değerlendirmek olmuştur. 1863-1883 yılları arasında yürütülen bu organizasyon, zamanla amaçlarını gerçekleştiremez duruma gelmiş ve yerini Menafi Sandıkları almıştır. Fakat Memleket Sandıklarında yaşanan aksaklıklar Menafi Sandıklarında da devam etmiştir. Bu sebeple, 1888 yılında Ziraat Bankası Nizamnamesi yürürlüğe girmiş ve bu sandıklar Ziraat Bankasına devredilmiştir (Gönen, 1982, s.41-44).

Dünya genelinde kooperatifçilik hareketlerine baktığımız zaman şu sonuçlar karşımıza çıkmaktadır; 2014 yılında, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı, bir kooperatif

bankası olan Rabobank’ın desteği ile 145 ülkeden kooperatif verilerini derleyerek küresel ölçekte kooperatiflerin etkisini ve oluşturdukları ekonomik büyüklüğü ilk kez ortaya koymuştur. (Grace, 2014).

2014 tarihli bu çalışmaya göre;

- Dünya genelinde, 1 milyar ortak ve yararlanıcıya hitap eden 2,6 milyon kooperatif işletme bulunmaktadır.

- Kooperatiflere ait 770 bin ofis ve satış yerinde 12,6 milyon kişi istihdam edilmektedir⁹. (9 Uluslararası Endüstri, Sanat ve Hizmet Kooperatifleri Örgütü (CICOPA) 2017 yılında 156 ülkenin verilerini derlemiş ve bahsi geçen çalışmadan farklı bir metodolojiye başvurarak küresel ölçekte kooperatiflerin istihdam istatistiklerini derlemiştir. Bu çalışmaya göre dünya genelinde yaklaşık 280 milyon insan, yani dünya nüfusunun %10’una yakını, kooperatiflerle ilişkili olarak istihdam ediliyorlar. Bu istihdam yapısı içinde, 16 milyon kişi kooperatif çalışanı, 11 milyon kişi ise işçi kooperatifleri ortağı olmak üzere toplam 27 milyon kişi doğrudan kooperatiflerde istihdam ediliyor (Uluslararası Endüstri, Sanat ve Hizmet Kooperatifleri Örgütü (CICOPA, 2017). Kooperatiflerin sahip olduğu 20 trilyon ABD dolarlık varlığa karşılık, yıllık 3 trilyon ABD doları kazanç yaratılmaktadır (Sosyal Yardımlaşma İçin Güçlü Kooperatifçilik Raporu, 2021, s:18).

2020 raporuna göre ise uluslar arası kooperatif listesindeki ilk 300 kooperatifin 2018 yılı toplam cirosu 2.146 milyar dolar olmuştur. Sıralamada tarım (104 işletme) ve sigorta (101 işletme) sektörlerinin yoğunluğu göze çarpmaktadır. Perakende kooperatifleri (33 işletme) ve tüketici kooperatiflerinden (21 işletme) oluşan toptan ve perakende ticaret sektörü ise üçüncü en büyük sektörü temsil etmektedir bununla birlikte onu finansal hizmet sektörü (21 işletme) takip etmektedir (2020 Dünya Kooperatif İzleme Raporu,2020).

Türkiye’de mevcut bulunan kooperatifler görev ve sorumluluk alanı bakımından üç ana başlık altında üç ayrı bakanlık bünyesinde toplanmaktadır. Bunlar;

- **Ticaret Bakanlığı görev ve sorumluluğundaki kooperatifler;** 2020 yılı verilerine göre bu sayı 12.487’dir. türlere göre bu oran değişmekle birlikte faal kooperatiflerin oranı yaklaşık ortalama %70 ‘tir. Yaklaşık 8.700 faal kooperatifin toplam ortak sayısı 1,4 Milyon civarındadır. Bu kooperatifler arasında sayıca en çok olan tür motorlu taşıyıcılar kooperatifleri ortak sayısı bakımında başta gelen tür ise esnaf sanatkar kredi ve kefalet kooperatifleridir.
- **Tarım ve Orman Bakanlığı görev ve sorumluluğundaki kooperatifler;** 2020 yılı verilerine göre tarımsal amaçlı kooperatiflerin sayısı yaklaşık olarak 10 bin, üye ve ortak sayılarının toplamı ise 2,5 milyon civarındadır. Bu kooperatifler beş ayrı türdedir. Tarımsal kalkınma kooperatifleri, sulama kooperatifleri, su ürünleri kooperatifleri, pancar ekicileri kooperatifleri ve Tarım Kredi Kooperatifleridir.3223 sayılı kanun gereği bakanlıkla irtibatlı olan Tarım Kredi Kooperatiflerinin 1625 adet birim kooperatifi, 1625 adet birim kooperatifin bağlı olduğu 17 adet Bölge Müdürlüğü ve 17 Adet Bölge Müdürlüğünün de bağlı olduğu 1 adet Merkez Birliği Genel Müdürlüğü bulunmaktadır. Kooperatiflere ait 810 bine yakın ortağı bulunmaktadır.

- **Çevre ve Şehircilik Bakanlığı görev ve sorumluluğundaki kooperatifler;** Çevre şehircilik bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren küçük sanayi sitesi kooperatifi, konut yapı kooperatifi, toplu iş yeri yapı kooperatifi, karma sanayi sitesi kooperatifi ve ihtisas sanayi sitesi kooperatifi olmak üzere toplamda 5 ayrı kooperatif bulunmaktadır.

Bu çalışmamızda inceleyeceğimiz kooperatifi türü ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığı görev ve sorumluluğundaki kooperatif türünden olan Kayseri özelinde mobilya sektöründe faaliyet gösteren Erciyes Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi incelenecektir.

1.1. Sürdürülebilir Kalkınma ve Kooperatifçilik

Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından 1987 yılında yayımlanan “Ortak Geleceğimiz” raporuna göre ekonomi, bulunduğu çevreden ayrılmadan çevre ile karşılıklı bir sadakat ve etkileşimin olduğu bir kavram olarak savunulmaktadır. Bu rapora göre, kalkınma hareketlerinin sürdürülebilir olması için, ekonomik gelişmenin kaynağının çevre olduğu ve çevreninde kısıtlı olduğu düşüncesinin özümsemesi gerekmektedir. Sürdürülebilir kalkınma; gelecek jenerasyonun imkânlarını elinden almadan, günümüz ihtiyaçlarını gidererek ve yetenekleri görmezden gelmeden bir kalkınma biçiminin ve sürecinin temel alınması olarak tanımlanabilir (Toprak, 2006 s:148-149).

Kooperatifler, ekonomik ve sosyal ikili yapıları nedeniyle sürdürülebilir kalkınmaya doğrudan bağlı olan işletmelerdir (Castilla-Polo ve Sanchez-Hernandez, 2020: 1). Sürdürülebilir kalkınmanın bir diğer tanımına göre, çevresel denge ile ekonomik büyümeyi beraber ele alan, hem doğal kaynakların etkin kullanımını sağlayan hem de çevresel kaliteye önem veren bir kavramdır (Gürlük, 2001: 9). Sürdürülebilir kalkınmada izlenecek stratejiler ise başta çevrenin korunması olarak sağlıklı ve adaletli bir toplum, sürdürülebilir ve rekabetçi bir ekonomi, yönlendirme, uluslararası sürdürülebilir kalkınmaya katkı olarak sıralanabilir (Adshead vd., 2006, s.120).

Sürdürülebilir kalkınma programları; önceden saptanmış coğrafi yerlerde değişik yerleşim yerlerini de içine alacak biçimde “bütüncül yaklaşımla”, birden fazla bileşenli ve bütünleşik çalışmalardır. Şüphesiz, kooperatifler bu tarz çalışmalar için en önemli ortaklık biçimlerinden biridir. Dikey ve yatay bütünleşmeyi bitirmiş, üst birlikler biçiminde örgütlenen kooperatifler; sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde hazırlığı yapılan bitkisel üretim ve hayvancılık gelişimini sağlayan, katma değer meydana getiren projelerin faaliyete geçirilmesine ciddi oyuncular olarak kabul edilebilmektedir. Bu nedenle, kooperatifler; tarımsal ürünlerin işlenmesi, organik üretim, iyileştirme, satın alma ve pazarlamaya dair türlü projeleri faaliyete geçirebilme konusunda iyi bir yer ve laboratuvar statüsündedir. Kooperatiflerin var olan faaliyetlerini yürütmede yetersiz olmasındaki nedenleri arasında; eğitim, üst örgütlenme sıkıntısı, güçsüz ve küçük var olan kaynakları bilinçli kullanmamaları, ürün kalitesi ve tarım girdilerinin ekolojik sisteme zarar vermesi hali sayılabilir. Bu durumda, sürdürülebilir kalkınma anlamında kooperatiflerin, yeterince kaynak ve korumaya ilişkin destek vermeleri mümkün görülmemektedir. Sürdürülebilir kalkınma kavramı açısından, öncelikli olarak kooperatiflerde bu tarz sorunların neticesi ve eksikliklerin karşılanması gereklidir. Bu durumda önemli olan konu; kooperatiflerin ortak ve yöneticilerin eğitilmesine dair etkinliklerin oluşturulmasıdır. Diğer taraftan gelişmiş ülkelerdeki şekilde, bu konuda; devletler, hükümetler ve sivil toplum kuruluşları hem toplumu hem de kendilerini bilinçlendirecek tedbirleri benimsemeleri gerekmektedir. (Kara vd. 2016, s:50-51).

Kooperatifçiliğin ilkeleri tüm kooperatifler ve kooperatifçiler için temel ve sürdürülebilir yaklaşım olarak benimsenmeli, ilgili bakanlık ve kuruluş sayılarının çoğaltması yerine, rasyonel düzenlemelerin yapılması ve yeni örgütsel yapılanmaya gidilmesi gerekmektedir (Kurum, 2021, s.155-156).

2. TÜRKİYE’DE MOBİLYA SEKTÖRÜ

İnsanların, günlük yaşama yönelik sosyal ve kültürel temel gereksinimlerini güvenli ve konforlu bir şekilde karşılamak amacıyla genelde ağaç malzemedен oluşturulmuş işlevsel, estetik görümlü kullanım eşyalarının tümü mobilya olarak tanımlanır (T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2020 Mobilya Sektörü Raporu, 2020, s:5). Mobilya sektörünün ülkemizdeki başlangıcı her ne kadar eskilere dayansa da endüstriyel üretim 1970’li yıllarda başlamış olup, 44,6 milyar TL üretim değerine sahiptir. (T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2020 Mobilya Sektörü Raporu, 2020, s:5).

Türk mobilya endüstrisi, genelde çoğu geleneksel yöntemlerle çalışan atölye tipi, küçük ölçekli işletmelerin ağırlıkta olduğu bir görünüme sahiptir. Buna karşın özellikle son yıllarda süreçte küçük ölçekli işletmelerin yanı sıra orta ve büyük ölçekli işletmelerin sayısı artmaya başlamıştır. (T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2020 Mobilya Sektörü Raporu, 2020, s:7). Türkiye’de mobilya sektörü, pazarın yoğunlaştığı ve/veya orman ürünlerinin yoğun olduğu belirli bölgelerde toplanmıştır. Önemli mobilya üretim bölgeleri toplam üretimdeki paylarına göre; İstanbul, Ankara, Bursa (İnegöl), Kayseri, İzmir ve Adana olarak sıralanmaktadır.

Gerek dünyada gerekse Türkiye’de mobilya sektörü üretim, ihracat ve ithalat alanında sürekli bir gelişme göstermektedir. Bu gelişme ve tüketici isteklerinin farklılığı markalaşma ile Ar-ge tasarım ihtiyacında beraberinde getirmektedir. Bu değişim ve gerekliliği yerine getiren firmalar gelecekte varlıklarını devam ettirebileceklerdir. Teknolojiyi yaratıcı fikirlerle birleştirip daha fazla özgün tasarımlar yaparak hem Türkiye ekonomisini geliştirmiş hem de uluslararası rekabet ortamına girmiş oluruz. Firmaların dünya sıralamasındaki yerleri ve piyasa değerleri uluslararası pazarlarda aynı zamanda ne denli etkin ve güçlü olduklarını ifade etmektedir (Güllü, 2008, s.123). Bu bağlamda tasarımcılara büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu yüzden Ar-ge çalışmalarının daha itinalı olması ve tasarımcıların yoğun olduğu firmaların artması gerekmektedir. Ülkemizde küçük çaplı mobilya işletmecilerinin teknolojiyi yeterli şekilde kullanmadıklarından dolayı dışa açılım olamamakta bu da endüstrinin gelişimini olumsuz etkilemektedir. Dolayısıyla firmaların teknolojiyi gereğince kullanmaları ve her fikre açık ve özgün düşüncede olmaları gerekir. Zamana karşı direnmeyip çağa ayak uydurmak doğru bir adım olacaktır. Tabuları yıkıp yeniliklere açık bir şekilde farklı tasarımlar yapabilmeleri ve markalaşmaya gidebilmeleri gerekmektedir. Ayrıca müşteri memnuniyetini göz önünde bulundurarak güven kazanmaları gerekmektedir (Köksal, 2017, s:67). Bununla birlikte teknoloji çağında işletmeler küresel bilgi ağlarına ve bilgiye eşit erişim imkanını elde ederek mevcut ve potansiyel müşterileri ile küresel bazda etkin pazarlama iletişimi kurabilme şansını yakalayabilmek, böylece sundukları ürünü etkin ve sürekli olarak tanıtma olanağına sahip olabilmektedir (Karamustafa vd., 2010, s.26).

3. KAYSERİ’DE MOBİLYA SEKTÖRÜ

Türkiye geneline bakıldığında üretim payları bakımından mobilya sektörünün öncüleri İstanbul, Ankara, Bursa, Kayseri ve İzmir olarak bilinmektedir. Büyük ormanlık alanlara sahip olan ve bunun sonucu olarak ağaç sanayinin hızlı bir gelişme gösterdiği Bursa-İnegöl Bölgesi de gelişme dinamiği yüksek bir bölgedir. Tarihi İpek Yolu üzerinde bulunmasının getirdiği ticari hareketliliği ve hammadde

kaynaklarına yakın olmasının avantajını iyi değerlendiren İnegöl bugün bir mobilya merkezidir. Bursa-İnegöl mobilya sektörü istihdam düzeyi itibari ile Ankara'dan sonra gelmektedir. Ancak sektörde yapılan ihracatın bölgelerimize göre dağılımında Kayseri ve İstanbul'un ardından üçüncü sıradadır. Bölgenin ihracatta yakaladığı bu başarı, Bursa-İnegöl'ün mobilyada önemli bir uluslararası merkez olma yolunda olduğunu göstermektedir (Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı Mobilya Sektör Raporu, 2021, s:3).

Kayseri'de, kanepeler, koltuk ve yatak mobilyaları ile mobilya sektörü yükselişe geçmiştir. Pazarı iyi tespit eden öncü firmalar 'Çek-Yat' üretmeye başladı. Bu adım sektörün yapı taşı niteliğinde bir adım olmuştur. Çek-Yat ürününde başarı sağlanmasıyla birlikte önce yatak daha sonra fabrikasyon mobilya üretimine geçilmiştir. Bu sayede bugünün üretici firmaları da pazarda yerlerini almış oldu. Daha sonra bu yolda ilerlemek amacıyla kurulan birçok firma kendi bayileri aracılığıyla pazarlamaya geçti. Bu sayede müşteriler Bursa-İnegöl ve Ankara-Siteler'e gitmeye gerek kalmadan mahallelerindeki bayilerden mobilyalarını alabilecek hâle geldiler (Köksal, 2017, s:72).

Kayseri'de 1950'li yıllarda marangozluk olarak başlayan sektör 70 ve 80 yıllarda üretim ve talepteki değişimlerle ağırlıklı olarak Mobilyacılaşma dönümüne geçmiştir. Özellikle sunta ve mdf gibi yonga levhaların üretime girmesi ile Mobilya sektöründe hızlı ve seri üretimin önünü açmıştır. Sektördeki üretim açığını gören girişimcilerimizin yapmış olduğu yatırımlarla bugün Kayseri Türkiye'nin en büyük mobilya üretim merkezidir. Şehrin sanayisindeki en önemli üretim, istihdam ve ihracat sektörüdür.

Kayseri coğrafi konumu itibariyle mobilyanın ana hammaddesi olan ağaç ve ikincil hammaddesi olarak nitelendirdiğimiz kumaş için gerekli doğal kaynaklara uzak olmasına rağmen mobilya üretiminde ve ihracatında İstanbul'dan sonra yer almaktadır. Kayseri marangozlar, mobilyacılar ve Döşemeciler Odası verilerine göre kayseri mobilya sektöründe faaliyet gösteren 3.500 civarında firma bulunmaktadır. Bunların ise 400 kadarı fabrikasyon üretim yapabilen ihracat potansiyeli olan firmalardan oluşmaktadır. Kayseri Organize Sanayi Bölgesi (Kayseri OSB) Türkiye'nin en büyük organize sanayi bölgesidir. Kayseri OSB'nde Kurulu fabrikaların %60'ı mobilya sektörüne yönelik imalat yapmakta iken, kapalı alan miktarı ile de mobilya sektöründeki fabrikalar Kayseri OSB'nin %70'ni oluşturmaktadırlar. Kayseri Marangozlar, Mobilyacılar ve Döşemeciler Odası verilerine göre, Kayseri'de günlük en az 20 bin kanepeler, 8 bin takım koltuk, 25 bin yatak, 20 bin baza üretebilecek kapasiteye sahiptir. Mobilya sektöründeki istihdam ise 40 bin kişiye yaklaşmaktadır. TOBB'un kapasite kullanım raporlarına dayalı sanayi veri tabanına göre Kayseri'de mobilya-döşeme ve ağaç mobilya sektörlerinde toplam çalışan sayısı 45.250 kişiyi aşmaktadır. Kayseri mobilya sektörü, mobilya üretimiyle ilgili yaratılan değerlerin tüm aktörlerini kapsamaktadır. Dolayısıyla ofis mobilyası üreticileri, çelik kapı üreticileri, sunta, MDF, kaplama vs. gibi hammadde üreticileri, makine üreticileri, mimarlar, dekoratörler, metal, plastik, ahşap aksesuar üreticileri, yapıştırıcı, tutkal, boya, polyester, cila, sünger vs. gibi kimyasalların imalatçıları, döşemelik deri ve tekstil üreticileri de mobilya sektörünün yan aktörleri arasındadır (Kayseri Organize Sanayi Bölgesi (OSB) Kayseri Mobilyanın Başkenti Raporu, 2021, s.55-58).

Tablo 1. Kayseri Mobilya İhracatı Yıllara Göre Oranları

	2016	2017	2018	2019	2020
Ay	İhracat Dolar	İhracat Dolar	İhracat Dolar	İhracat Dolar	İhracat Dolar
1	26.435.339	28.183.665	36.676.356	39.482.141	45.558.302
2	33.409.654	30.240.669	36.900.304	40.646.193	46.351.819
3	32.009.566	36.500.273	41.066.327	44.547.076	36.776.768
4	30.093.772	32.868.135	37.251.116	45.390.339	20.000.721
5	28.483.596	37.358.019	38.607.880	50.489.067	28.512.026
6	34.084.951	32.767.941	31.866.626	33.052.854	46.500.117
7	22.782.535	32.291.721	37.408.011	50.238.483	56.808.493
8	37.259.119	39.100.185	33.376.488	40.489.456	46.576.074
9	29.685.405	27.680.925	37.657.372	47.116.645	55.942.773
10	35.540.126	39.188.478	45.598.242	47.765.044	61.288.655
11	35.418.028	43.345.636	47.060.199	54.668.109	62.191.978
12	35.476.631	42.747.209	45.558.299	52.453.062	68.226.697
Yıl	380.678.722	422.272.856	469.027.220	546.338.469	574.734.423
TOPLAM:					

Kaynak: TÜİK

Tablo 1’de görüldüğü gibi 2020 yılı Kayseri Mobilya ihracatı 574.7 milyon dolardır. Bu oran 2019 yılına göre bu rakam 28.3 milyon dolar artmıştır. Bu bağlamda son 5 yıl rakamları da incelendiğinde 2016 yılından beri sürekli bir şekilde Kayseri Mobilya ihracatı artış gözlenmektedir bu durum da Kayseri’nin ihracat alanında önemli atılımlarda bulunduğunu göstermektedir.

Kayseri mobilya sektöründe kooperatifleşmenin başlangıcı, bugünkü durumu ve geleceğine bakacak olursak, kooperatifleşmenin ruhunda birlik olma, birleşme ve bir araya gelme kültüründen güç elde etme mantığı bulunmaktadır. Ülkemizde özünde çok önemli bir misyonu barındıran ancak uygulamada üstlendiği misyon ve sorumluluğun birçoğunu maalesef yerine getiremeyen bir kooperatifçilik sistemi vardır. Kooperatifçilik alanında ülkemizde geline mesafeyi kesinlikle küçümsenmemektedir ancak diğer ülkelerin bu alanda yapmış oldukları çalışmalara, ortaya çıkarmış oldukları cirolara bakıldığında ülkemizin durumu daha iyi anlaşılacaktır. Ülkemizde tarımsal kooperatif ve birlikler kooperatifçilik alanındaki en başarılı örneklerdendir, konut kooperatifçiliği ve sanayi siteleri yapımı alanında da başarılı örnekler bulunmaktadır. Sorun tam da burada başlamaktadır, işyerlerini yapmak için kooperatif kurulmakta ve yapım süreci bitirilip teslim edince tasfiye/fesih süreci başlamaktadır. Esnafın, Kobilerin, Sanayicilerin asıl ihtiyaçları olan hammadde tedariki, tasarım, üretim, pazarlama vb. gibi alanlarda hiçbir çalışma yapılmamaktadır. Kayseri Mobilyacılar Odası olarak bizim de çıkış noktamız öncelikle üretici kobilerimize modern altyapısı olan bir sanayi sitesi yapmak, şehrin merkezinde kalmış mobilya mağazalarının bulunduğu Eski Sanayi bölgesinin Modoko, Masko gibi düzenli bir mobilya satış mağaza sistemi kurmaktır. Üretim yerleri ile ilgili hedefimiz devam etmiş ve toplamda 763 işyerine 400 bin m2 kapalı alan yapılmış, mağaza fikri ise mobilya alışveriş merkezine dönüşmüş, süreç içerisinde MOBİTEK ve MOBİBOYA isimli üretim destekleyen 2 tane Ab hibe projesi de hayata geçirilmiştir. Şirketimiz ülkemizde ilk faaliyete geçen enerji kooperatifi olmuştur. Üretim yerleri çatılarımızın üstünde 5.5 mw güneş paneli ile kendi enerjisini kendisi üreten bir kooperatif olduk. Artık bundan sonraki tek hedefimiz üretim yerlerini yaptığımız, üretim sürecine katkıda

bulduğumuz, ürünlerini alışveriş merkezinde vitrine çıkardığımız Kobi ve sanayicilerimizin mobilyasını dünyaya ihraç edecek satış ve pazarlama argümanlarını ortaya koymak olacaktır.

Bunun yanı sıra pandemi süreciyle birlikte kooperatifleşmenin ülke geneli ve kayseri özelinde mobilya sektörü açısından durumunu ise şu şekilde özetlemek mümkündür, pandemi sürecinin en büyük etkisi dünya da maliyetlerin ciddi oranda artması olmuştur, pandemi şu an ekonomik bir savaşa dönüşmüştür. Özellikle birçok sektörün hammadde üretiminden başlayan tedarik sorunları sektörleri ciddi anlamda etkilemektedir. Özellikle inşaat yapımındaki demir, çelik ve beton maliyetleri nedeni ile kooperatifler de bir durağanlığa sebep olmuştur. İnsanlarımızın kazançları aynı kaldı ancak maliyetler katlandı bu da talebin düşmesine neden olacağından bu durum kooperatiflere de yansacaktır. Her ekonomik kriz kendi içinde fırsatlar doğurur bu dönemde inşaat yapım işleri değil; pazarlama ve satış kooperatiflerini ön plana çıkarmak doğru olacaktır.

4. DÜNYA TİCARETİNDE MOBİLYA SEKTÖRÜ

Mobilya ticaretinde son yıllarda öne çıkan gelişmelerden biri mobilya pazarının dış pazarlara açılma oranındaki artış olmuştur. Mobilya dış ticaret açığının yaklaşık 47 milyar dolar olan ABD, ihracatı 70 milyar doların üzerinde olan AB ve mobilya dış ticaret fazlasının 56 milyar doların üzerinde olan Çin sektörün önde gelen aktörleri olarak dünya mobilya piyasalarına yön vermektedirler (Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı 2021 Mobilya Sektör Raporu, s.12). Bu bağlamda dünya ticaretinde ihracat ve ithalat oralarına bakacak olursak;

- **İhracat;** Dünya mobilya ihracatı, 2002 yılında 66,5 milyar dolar iken, 2008 yılında 140,2 milyar dolara çıkmış fakat, küresel ekonomik kriz nedeniyle, 2009 yılında 115,5 milyar dolara düşmüştür. Son on yıllık dönem incelenecek olursa, 2015 ve 2016 yıllarında bir önceki yıllara göre düşüşte olan ihracat, 2017, 2018 ve 2019 yıllarında yaklaşık %4,5 oranında artış göstererek 2019 yılında 194,4 milyar dolara çıkmıştır. Dünya mobilya ihracatında Türkiye'nin payı ise 2019 yılı itibariyle %1,57'dir.

Tablo 2. Ülkeler Bazında Dünya Mobilya İhracat Değerleri (Değer: Bin USD)

Ülkeler	2017	2018	2019
Çin	59.295.789	64.286.687	64.629.387
Almanya	12.986.934	14.080.209	13.769.747
Polonya	11.552.801	13.386.689	13.399.545
İtalya	11.243.911	12.202.904	11.454.493
Vietnam	6.318.220	6.997.682	8.984.681
Meksika	8.214.535	8.193.411	8.110.555
ABD	8.456.174	8.355.029	7.862.606
Kanada	4.661.276	4.714.162	4.759.604
Çek Cumhuriyeti	4.548.238	4.791.775	4.516.535
İngiltere	3.142.740	3.127.014	3.392.420
Türkiye	2.360.407	2.686.740	3.055.447
Hollanda	2.754.355	3.082.819	3.022.412
Fransa	2.946.224	3.034.875	2.949.758
Malezya	2.447.121	2.535.617	2.902.176
Romanya	2.421.299	2.749.590	2.714.082
İspanya	2.454.185	2.680.338	2.656.295
Danimarka	2.420.497	2.573.257	2.623.361
Litvanya	1.847.878	2.115.066	2.203.277
İsveç	2.088.343	2.143.517	2.164.279
Portekiz	2.022.389	2.281.126	2.051.792
Liste Toplamı	154.183.316	166.018.507	167.222.452
Dünya Geneli	179.308.604	193.266.904	194.404.230

Kaynak: Trademap

- **İthalat;** Son 20 yılda dünya mobilya ithalatında artış gözlenmekle birlikte 2009, 2015 ve 2019 yıllarında düşüş gözlenmektedir. Dünya mobilya ithalatında en büyük payı olan ülke ABD’dir. 2019 yılında 56 milyar dolar oranında ithalat ile ABD tek başına dünya mobilya ithalatının %30’unu gerçekleştirmiştir. ABD’den sonra ise ithalatta en büyük payı olan ülke Almanya’dır. Almanya, 2019 yılında 15,8 milyar dolar oranında ithalat ile dünya mobilya ithalatının %8,1’ini gerçekleştirmiştir. Diğer önde gelen ithalatçı ülkeler ise İngiltere, Fransa, Kanada, Japonya, Hollanda ve İspanya olarak sıralanmaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı 2021 Mobilya Sektör Raporu, 2021, s.13).

Tablo 3. Ülkeler Bazında Dünya Mobilya İthalat Değerleri (Değer: Bin USD)

Ülkeler	2017	2018	2019
ABD	54.874.586	59.132.590	56.004.616
Almanya	15.294.987	16.195.405	15.753.792
İngiltere	9.239.065	9.529.886	9.652.369
Fransa	8.797.519	9.608.520	9.387.222
Kanada	7.290.870	7.339.630	7.296.720
Japonya	6.734.298	7.053.902	7.229.224
Hollanda	4.856.947	5.528.915	5.718.721
İspanya	3.391.930	3.732.214	3.629.815
Avustralya	3.372.065	3.754.557	3.575.225
İsviçre	3.380.401	3.547.120	3.415.012
Çek Cumhuriyeti	3.018.714	3.224.851	3.159.969
Belçika	2.905.843	3.038.422	3.088.260
Polonya	2.379.028	2.855.622	3.036.667
Meksika	2.894.040	3.034.367	2.935.323
Çin	3.130.753	3.399.770	2.872.079
İtalya	2.698.934	2.948.735	2.797.609
Güney Kore	2.477.727	2.624.209	2.752.523
Avusturya	2.574.634	2.789.292	2.743.652
İsveç	2.386.621	2.565.120	2.477.315
Slovakya	1.586.846	2.026.466	2.174.046
Liste Toplamı	143.285.808	153.929.593	149.700.159
Dünya Geneli	178.650.434	192.238.140	189.501.569

Kaynak: Trademap

Türkiye'nin ihracat yaptığı bölgelerin ilk sırasında Ortadoğu gelmektedir. Bunlar içerisinde Irak pazarı yer alırken bunu Birleşik Arap Emirlikleri ve Arap ülkeleri takip etmektedir. B.A.E.-2019 yılı dünya toplam ithalatı 2.789.148.000 \$'dır. Bu rakamın 82.563.000 \$ Türkiye tarafından karşılanmaktadır. Türkiye'den karşılanan bu ithalat rakamı %2,96' tekabül etmektedir.

Tablo 4. 2019 Yılı Mobilya İthalat Oranları ve İhracatçıları

No	İhracatçı	2019 Mobilya ('94) İthalatı
1	Çin	1.503.067.000
2	İtalya	262.650.000
3	İngiltere	143.861.000
4	Almanya	118.148.000
5	Amerika	104.396.000
6	Türkiye	82.563.000
7	İspanya	53.126.000
8	Polonya	53.084.000
9	Fransa	49.827.000
10	Malezya	47.428.000
11	Hindistan	45.753.000
12	Mısır	36.190.000
13	Hollanda	24.278.000
14	Litvanya	22.068.000
15	Çek Cumhuriyeti	20.187.000
16	Danimarka	17.399.000
17	Romanya	15.607.000
18	Çin, Taipei	15.597.000
19	Avusturya	11.255.000
20	Endonezya	11.185.000
21	Kore Cumhuriyeti	11.148.000
22	Portekiz	10.740.000
23	Tayland	10.437.000
24	İsveç	9.376.000
25	Kanada	9.037.000
26	Yunanistan	8.352.000
27	Belçika	7.948.000
28	Slovakya	7.428.000
TOPLAM		2.789.148.000

Kaynak: Trademap

2019 yılı verilerine göre;

- Türkiye'nin Tüm Dünya'ya Toplam Mobilya İhracatı **3.489.376.000** Milyar Dolardır.
- Kayseri'nin Dünyaya Toplam Mobilya İhracatı **536.211.015** Milyon Dolardır.
- Kayseri'nin Birleşik Arap Emirliklerine Bütün Ürünlerde Toplam İhracatı **21.590.462** Milyon Dolardır.

5. ERCİYES KÜÇÜK SANAYİ SİTESİ YAPI KOOPERATİFİ'NİN KURULUŞU VE ÇALIŞMALARI

Önceki yıllarda üyelerimize üretim ve satış yerleri yapma amacıyla yola çıkan kooperatifleşme süreci arsanın bulunmasıyla birlikte 2009 yılı eylül ayında Erciyes KSS yapı kooperatifi kurulmuştur. 2010 yılında üye kaydetmeye başlayarak arsa alım çalışmalarını yerine getirilmiş, 2011 yılında TOKİ ile protokol imzalayarak inşaat yapım işlerini tamamen TOKİ'ye devredilmiştir. 2012 yılı Nisan ayında 688 imalat işyeri ve 2 cami ihalesi yapılarak inşaata başlanmış ve 2015 yılında üyelere teslim edilmiştir. 212 üyeli Avm ve ilave 55 imalat işyeri inşaatı ise 2015 yılında ihale edilmiş 2019 yılında teslim edilmiş, 29 Ekim 2020 tarihinde ise Avm açılarak hizmet vermeye başlamıştır. 122 bin m2 oturumu olan Avm'nin 300 bin m2 inşaat alanı, 180 bin m2 kiralanabilir alanı mevcuttur. Kooperatifin kuruluşu halen geçerli olan kişi başı 100-TL sermaye ile kurulmuştur. 2021 yılı inşaat maliyetleri ile kıyaslayacak olursak 3 milyar TL gibi bir yatırım yapılmıştır. Projenin ana amacı özellikle sektörün durma noktasına geldiği kış aylarını satış ve pazarlama faaliyetleri ile değerlendirerek dünya mobilya sektöründen daha fazla pay almaktır. 200 milyar doları aşan dünya mobilya ticaretindeki ülkemizin payı % 2 bile değildir, bu da bize pazarın büyüklüğüne bakarsak gidecek çok ciddi bir yolumuz olduğunu göstermektedir. Artık küçük büyük demeden üreticilerimizin satış ve pazarlama da bir araya gelerek güç oluşturmaları ve dünya mobilya sektörü ile rekabette öne çıkmaları gerekmektedir. Kayseri de mobilya sektöründe yan sektörler ve tedarikçileri ile birlikte 3 bin civarında kayıtlı firma bulunmaktadır. Osb de firmalarımızın %90 ını tek vardiya çalışmaktadır. Arsa alınmış, fabrika yapılmış, üretim hattı ve makineleri hazır yani her şey hazır olan bu fabrikalar tek vardiya çalışmaktadır. Yapacağımız tanıtım ve pazarlama faaliyetleri ile yılın 365 günü fuar alanı mantığı ile Avm ye getireceğimiz alım heyetleri ile bu fabrikaları 3 vardiya çalıştırmayı başarabilirsek şehrin ekonomisi de sanayi de büyük bir atılım sağlamış olacaktır. Tüm hedefimiz de zaten budur. MOBİTEK 9,8 Milyon Avro hibe ile 7 bin m2 kapalı 5 bin m2 açık alanda hizmet vermektedir. 7,1 milyon Avro bütçeli MOBİBOYA ise 4 bin m2 kapalı alanda hizmet verecektir.

Erciyes KSS ve Kumsmall Avm'nin kuruluş aşamasında ve mevcut duruma gelmesinde yapılan çalışmaları şu şekilde özetlemek mümkündür. Mobilya Avm yapma fikrinin ortaya çıkmasının ardından 2010 yılında istikbal gurubu tarafından Çin'de benzer örneğinin açıldığı bilgisi verilmiştir. 2010 yılı mart ayında Çin'e mimar mühendis ekibimizle giderek hem Çin mobilya fuarlarını hem de yapılmış olan mobilya Avm'yi detaylı inceleyerek projemizin ne kadar doğru olduğu görülmüştür. Sonraki yıllarda üyelerimizi dahi Çin'e götürerek mobilya Avm'yi bizzat görmelerini sağlanmıştır. Bu bağlamda dünyadaki örneklerin incelenmesinin ardından kuruluş çalışmaları başlatılmıştır.

Her sektörde olduğu gibi mobilya sektöründe de markalaşma büyük bir hızla devam etmekte ve ülkemizde bilinen 20 mobilya markasının 10 tanesi şehrimizde üretim yapmaktadır. Markalaşmanın yanın da mobilyanın en önemli satış argümanı tasarım ve kalite olduğu için tüm dünya da iyi tasarım yapabilen ve kaliteli mobilya üretenler her zaman pazarda kendine yer bulmaktadır. Erciyes KSS ve Kumsmall Avm'nin ise markalaşma çalışmalarında bahsedecek olursak; Erciyes KSS'nin tapu dağıtım sonrası işletme ve pazarlama kooperatifine dönüşmesi son derece doğru olacaktır. Markalaşmak bu günden yarına olacak bir konu değildir, KUMS (Kayseri Uluslararası Mobilyacılar Sitesi) Avm için ise Mobilya Sarayı olarak düşündüğümüz ismin markalaşması konusunda ise çalışmalar süreç içerisinde devam edecektir. Kayseri ve bölgesindeki illere perakende, yurt içi ve yurt dışına toptan satış yapmak üzere yola çıkan projede önümüzdeki 5 yıl içerisinde herkesin bildiği ve mobilya KUMS'tan alınır algısını oturtmak hedefindeyiz.

Bununla birlikte mobilya sektöründe özellikle pandemi sürecinde hem genel de hem de özel anlamda e-ticaretin önemi, bugünü ve geleceğinden bahsetmek gerekirse; Mobilya sektöründeki e-ticaret hacimli ürün ve sonrasında kurulum gerektirdiğinden genel e-ticaretin içinde uzun yıllar sönük kalmıştır. Genelde tekil ürünlerin satıldığı ya kurulum gerektirmeyen ya da çok basit şekilde nihai tüketicinin kurulum yapabileceği demonte ürünlerle yola çıkmıştır. Ancak son 5 yılda bu konuda da çok büyük ilerlemeler kaydedilmiştir ve pazaryerlerinin büyümesi ile birlikte nakliye ve lojistik sektörlerinin de gelişmesi ile bugün ülkemiz mobilya ticaretinin yaklaşık %5 e yakın kısmı e-ticaret üzerinden gerçekleşmektedir. Bu konuda pazar henüz bakir durumda ve gidilecek çok yol bulunmaktadır. Pandemi süreci ise e-ticaretteki süreci çok daha fazla katlayarak hızlandırmıştır. Bu süreçte başlayan alışkanlıkların devam edeceği ve özellikle yeni gelen genç neslin internet ve e-ticarete olan ön yargısız bakış açısı ile artarak devam edeceği kaçınılmazdır.

Son olarak mobilya sektörü özelinde kooperatifleşme ve e-ticaret konusunda önümüzdeki 10 yıllık süre içerisinde bulunmak istediğiniz yer ve hedeflediğimiz çalışmalardan bahsedecek olursak; Ülkemizin ilk e-ticaret kooperatifini kurmak üzereyiz, ana sözleşme bakanlık tarafından onaylandı. Üretim, e-ticaret ve e-ihracat parolası ile kuracağımız bu kooperatif ile önümüzdeki 10 yıl içerisinde ülkemiz mobilya ticaretinin en az 1 milyar dolarının bizim tarafımızdan yapılmasını hedeflemekteyiz. Özellikle yurt dışındaki ticarete ağırlık verecek olan bu kooperatifin 10 yıl sonunda 1 milyar dolar ihracat yapması için elimizden geleni yapıyor olacağız. Üyelerimiz üretim alanında her şeyi yapmaktadır, bize düşen ise; üretici ile satıcı arasında köprü olarak bağlantıyı sağlamak olmalıdır.

Sonuç

Ülkemizin güçlü olduğu sektörler bellidir, özellikle pazarda rekabet edeceğimiz ülkeleri iyi belirleyerek, gerekirse o ülkede partnerler bularak pazarlara girmeliyiz, hele hele de nihai bitmiş ürün yapıyorsak bu ürünleri son tüketiciye bizler ulaştırabilirsek karlılık oranlarımız çok daha fazla olacaktır. Bu durum ülkemizin ihracat oranlarının da hızlı bir şekilde artmasına neden olacaktır. Kooperatifçilik konusunda ortaya çıkan örneklerin başarılı olması çok önemlidir çünkü bu örnekler başarılı olursa arkası hızlı gelir, başarılı olabilmesi için ilgili bakanlıkların ve kurumların çok ciddi desteğine ihtiyaç vardır. Belli vergi muafiyetleri ile kesinlikle desteklenmelidir. Zaten var olan yurt dışında satış yeri açma, reklam pazarlama destekleri bu kooperatiflere bürokratik zorlamalara takılmadan verilerek uygulanmalıdır.

Yine ülkemizde kooperatifçiliğin sağlıklı bir şekilde gelişmesi ve yaygınlaşması için bazı ek kararlara ve uygulamalara ihtiyaç olduğunu da belirtmek gerekir. Kooperatif mevzuatı yeniden gözden geçirilmeli, kooperatif yönetim, denetim ve idari kadrolarında görev alacak kişilerin dünyadaki gelişmeleri takip eden mali ve finansal anlamda gelişmeleri okuyabilecek düzeyde bilgi ve becerilerinin artırılmasının sağlanmasıyla mümkün olacaktır.

Etik Kurul İzni

Bu makale etik kurul izni gerektiren bir çalışma grubunda yer almamaktadır.

Katkı Oranı Beyanı

Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan eder.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale yazarları aralarında herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Makaleyi önemli ölçüde geliştiren yorumları için Editör ve hakemlere teşekkür ederiz.

Kaynakça

- Adshead, F., Thorpe, A. & Rutter, J. (2006). Sustainable development and public health. *PublicHealth*, 11(9), 120.
- Bora, C., (1977). Bizde kooperatifçiliği doğuran nedenler, *Karınca*, Yıl: 44, Sayı: 487, s. 4-5.
- Castilla-Polo, F. & Sánchez-Hernández, M. I. (2020). Cooperatives and sustainable development: A multilevel approach based on intangible assets. *Sustainability*, 12(10), 4099.
- Gönen M. (1982). Kooperatifçiliğimizin dünü, bugünü, yarını, *Kooperatifçilik Dergisi*, s. 41-44.
- Güllü, K., (2008). Uluslararasılaşmanın dinamikleri uluslararası pazarlar ve perakendeci işletmelerin uluslararası pazarlama etkinlikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25, 119-140.
- Grace, D. (2014). Measuring the size and scope of the cooperat_ve economy: Results of the 2014. Global Census on Co-operatves. United Nation’s Secretariat Department of Economic and Social Affairs Division for Social Policy and Development. <https://www.un.org/esa/socdev/documents/2014/coopsegm/>, Erişim Tarihi:02.09.2021
- Hazar, N. (1990) *Kooperatifçilik tarihi*, Türk Kooperatifçilik Eğitim Vakfı Yayınları.
- Kara, M. (2003). *Kooperatifçilik*, Poyraz Ofset Yayınları (1.Basım),Ankara.
- Kara, M., Yücel, R. & Dinçer, P. K. (2016). Sürdürülebilir kalkınmaya tarım kooperatiflerinin etkileri ve ortaklarının beklentileri: Bolu ve Düzce illerinde bir uygulama. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(4), 47-62.
- Karamustafa, K., Güllü, K., Acar, N. & Ulama, Ş. (2010). Konaklama işletmelerinde pazar odaklılık uygulamaları. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Kayseri Organize Sanayi Bölgesi (OSB), (2021), Kayseri mobilyanın başkenti raporu.
- Köksal, B. (2017), Türkiye’de mobilya sektörünün gelişimi: Kayseri örneği, T.C. Maltepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İç Mimarlık Anabilim Dalı, s:72, URL-32, <http://homeshowroom.com.tr/mobilya-sektorunun-dunu-bugunu-yarini/>, Erişim Tarihi: 21.12.2016.
- Kum, M. & Kaan, Z. (2004). Kayseri’de mobilya sektörünün yeri ve sorunları, Kayseri Ekonomisi Sempozyumu-2. Kayseri Ticaret Odası Yayınları, Kayseri, 239s.
- Kurum, K. (2021), Trakya bölgesinde sürdürülebilir kalkınma açısından kooperatiflerin rolü, T.C. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Mülayim, Z. G., (1992) *Kooperatifçilik*, Yetkin yay., Ankara, s.54.
- Orta Anadolu Kalkınma Ajansı (ORAN). (2016). Mobyia sektör raporu, https://www.oran.org.tr/images/dosyalar/20190523171311_0.pdf, Erişim Tarihi:25.08.2021
- Ökçün, G., (1981). Türkiye İktisat Kongresi 1923 – İzmir (Haberler-Belgeler Yorumlar), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi yay., Ankara. s. 172-174
- Rehber, E. (2011). *Kooperatifçilik*, Ekin Yayınları, Bursa.

- Sosyal Yardımlaşma İçin Güçlü Kooperatifçilik Raporu. (2021). https://ingev.org/raporlar/Sosyal_Dayanisma_Ekonomisi_icin_Guclu_Kooperatifcilik.pdf Erişim Tarihi: 23.08.2021
- Taluğ, C.,(1981) Atatürk ve kooperatifçilik, Yol-Koop yay., Ankara. S.54.
- Toprak, D. (2005). Sürdürülebilir kalkınma çevresinde çevre politikaları ve mali araçlar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2), 146-169.
- Türkiye Cumhuriyeti Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2020). Mobilya sektörü raporu, 2020, <https://www.sanayi.gov.tr/assets/pdf/planprogram/MobilyaSektorRaporu2020.pdf>, Erişim Tarihi:25.08.2021
- Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı. (2021). Mobilya sektör raporu, <https://ticaret.gov.tr/data/5b87000813b8761450e18d7b/Mobilya%20Sekt%C3%B6r%20Raporu%202021.pdf>, Erişim Tarihi: 01.09.2021
- Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı. (2021). 2000 sonrası kooperatifçilik, https://ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/kooperatifler-hakkinda-bilgiler/tarihce#_ftn11 Erişim Tarihi: 25.08.2021
- Uluslararası Kooperatifler Birliği, -<http://ica.coop/> Erişim Tarihi: 01.09.2021
- 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu 1. Madde, (1969), T.C. Resmi Gazete, 13195, 10.05.1969
- 2020 Dünya Kooperatifçilik İzleme Raporu, 2020, <https://sosyalekonomi.org/2020-dunya-kooperatif-izleme-raporu/>, Erişim Tarihi: 28.08.2021
- <https://www.cicopa.coop/publications/second-global-report-on-cooperatives-and-employment/> Erişim Tarihi:28.08.2021

BİYOĞRAFI

Ercan SARIKAYA, 2010 yılında Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi’nden mezun olmuş, 2013 de Kayseri Üniversitesinde başlamış olduğu yüksek lisansına devam etmektedir. 1996-2012 yılları arasında Kayseri Marangozlar, Mobilyacılar ve Döşemeciler Odasında Genel Sekreter olarak görev yapmıştır. 2013-2018 yılları arasında Kayseri Marangozlar, Mobilyacılar ve Döşemeciler Odasında Yönetim Kurulu Üyeliği, 2018 yılından itibaren halen Yönetim Kurulu Başkan Vekilliği görevini sürdürmektedir. 2010 yılından itibaren Erciyes Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifinde Kurucu ve Genel Müdür olarak görev yapmakta iken, 2020 yılından itibaren Yönetim Kurulu Başkanı olarak görevini sürdürmektedir.

Abdurrahman KÖROĞLU, 2010 yılında Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi’nden mezun olmuş, 2017 de Hacibektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Dış Ticaret alanında yüksek lisansını tamamlamıştır. 2010-2011 yılları arasında Erciyes Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifinde Muhasebe ve Mali İşler Uzmanı olarak görev yapmıştır. 2011 yılında Türkiye Tarım Kredi Kooperatiflerinde görev başlamış olup, 2021 yılından itibaren Kooperatif Müdür Yardımcısı olarak halen görevine devam etmektedir.

